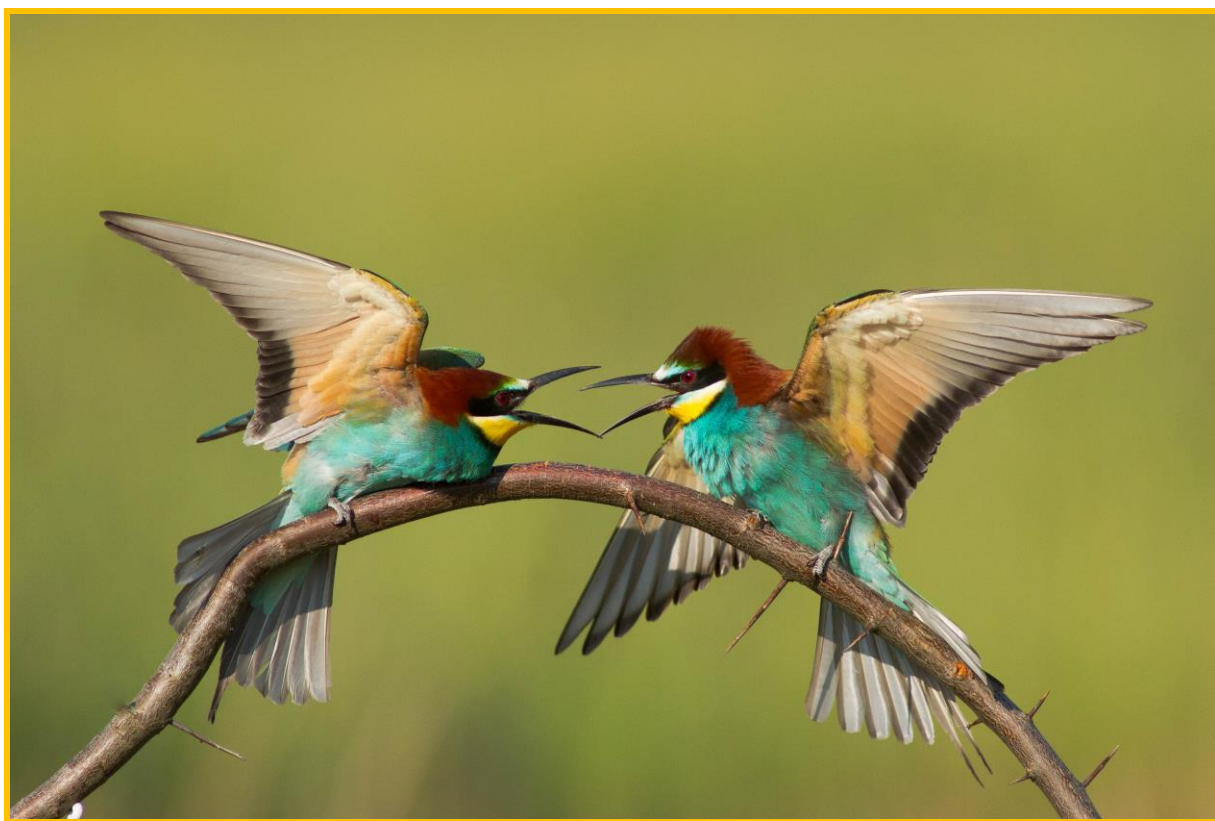

**Извештај о остваривању
Програма управљања
Специјалног резервата природе
„Селевењске пустаре”
за 2018. годину**

Палић, децембар 2018. године

Специјални резерват природе "Селевењске пустаре"

ИЗВЕШТАЈ

о остваривању Програма управљања за 2018. годину

УВОД

Главни циљеви и задаци

Дефинисани су Планом управљања СРП „Селевењске пустаре“ 2012–2021 (Сагласност Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања бр. 353–02–936/2012–03) и Годишњим програмом управљања СРП „Селевењске пустаре“ за 2018. годину (Сагласност Министарства заштите животне средине бр. 353–02–1124/2017– 04 од 20.02.2018. године). Програм је реализован у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03–3051/4 од: 23.11.2017. године.

- Ревизија заштићеног подручја уз иновирање просторног концепта заштите (повезивање субјединица Резервата еколошким коридорима и новим будућим заштићеним подручјем у општини Кањижа – „Кањишки јараш“).
- Развијање и унапређивање чуварске службе. Даље развијање рада службе кроз потребно опремање, додатне едукације чувара (административни и технички аспекти бележења догађања на терену, картографске обуке, обуке у препознавању заштићених и инвазивних врста) од стране стручне службе.
- Приоритетне мере активне заштите природе и ревитализација угрожених станишта строго заштићених врста (локалитети у субјединицама *Селевењска шума* – чишћење и одржавање чистина – станишта црвене стежице (*Alkanna tinctoria*), пешчарске перунике (*Iris arenaria*) и шарене перунике (*Iris variegata*), мразовца (*Colchicum arenarium*) – од зарастања, заштита угрожених врста као нпр. модроврана (*Coracias garrulus*), грабљивица, утина (*Asio otus*) – кроз сарадњу са Удружењем љубитеља природе „Рипагиа“; локалитети *Воловски пашњак*, *Дегелица* и *Лофеј* ревитализација влажних ливада организацијом и реализацијом кошења и сузбијања трске у сарадњи са локалним становништвом) као наставак вишегодишњих активности.
- Наставак развијања традиционалних видова коришћења ресурса у циљу смањења деградационих процеса, а истовремено развоја одрживог коришћења природних ресурса кроз рад стручне и чуварске службе (организација и надзор кошења, организација и надзор испаше, организација и надзор сече трске).
- Наставак и успостављање нове сарадње са корисницима подручја – локалним становништвом и локалном самоуправом у Кањижи у одрживом коришћењу простора Резервата кроз рад чуварске и стручне службе (пољопривредно земљиште, поштовање услова заштите природе).
- Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања у циљу дефинисања програма активне заштите и бољег очувања заштићеног подручја уз развијање ГИС кроз пројекат Града Суботица.
- Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко и етно туристичких садржаја уз даље уређивање Визиторског центра Лудах (израда нових изложбених сегмената).

Главни резултати

Реализација наведених група задатака се одвијала континуирано и предвиђене активности су у већој мери реализоване. Имајући у виду да су то активности које управљач спроводи током целе године и то у оквиру вишегодишњег периода, очекујемо наставак реализације и заокруживање задатака и у наредним годишњим циклусима. Додатно, због недостатка средстава неке од планираних активности уопште се нису реализовале односно реализоване су друге активности на основу других извора финансирања, конкурса итд.

И даље је приметан исти тренд у реализацији активности – најмање се радило на ревизији заштићеног подручја, у смислу конкретизације просторног концепта заштите, јер надлежни Покрајински завод за заштиту природе још ради на овоме. Управљач је био активан на терену у вези са овом групом задатка – појачан је мониторинг и праћење стања, а све у циљу успостављања функционалних еколошких коридора у Резервату.

Такође је уочљив тренд побољшања у делу који се односи на увођење традиционалних видова коришћења заштићеног подручја, а у циљу смањења деградационих процеса и истовремено развоја одрживог коришћења. Успостављен је систем који се базира на укључивању локалног становништва у реализацију активних мера као вида традиционалног коришћења делова заштићеног подручја (углавном се то односи на испашу, кошење и традиционалне начине сече трске).

У функцији колаборативног управљања, настављена је сарадња са општином Кањижа у вези питања из пољопривреде (закуп и лицитације пољопривредног земљишта у Резервату) и пољочуварске службе, али у мањем обиму (стручна служба управљача пружа информације везано за парцеле у заштићеном подручју, тумачи услове заштите природе, чуварска служба сарађује на терену са пољочуварском службом општине Кањижа). Са Градом Суботица је реализована успешна сарадња у вези питања из пољопривреде и услова заштите природе. Конкретније: Активности на обиласку терена са потенцијалним закупцима, показивању локације за спровођење активности, као и тумачење режима заштите природе у оквиру заштићеног подручја. Активности на обиласку терена са закупцима земљишта – утврђивање положаја парцела у односу на режиме заштите природе, као и тумачење елемената услова заштите природе. Обиласци терена са представницима градских служби – обилазак одређених локација на подручјусвих заштићених подручја. Стручна помоћ у вођењу евиденције и базе података са парцелама пољопривредног земљишта у државној својини у заштићеним подручјима. Координисање чуварске и стручне службе у активностима и комуникација са корисницима и закупцима. Стручна помоћ у активностима на праћењу стања и поштовању услова заштите природе, све у складу са обавезама из члана 57, 68 и 110 Закона о заштити природе. Припрема информација о специфичним условима заштите природе.

База података која обједињује чување, активне мере заштите и мониторинг стања популација заштићених и строго заштићених таксона се развија у један систем који значајно олакшава рад управљача на заштићеном подручју и свих субјеката који су у директној, или индиректној вези.

Услови рада

Јавно предузеће „Палић–Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и СРП „Лудашко језеро“. Основна делатност Предузећа је заштита природе.

Сектор заштите природе у Јавном преузећу „Палић – Лудаш“ организован је у функцији обављања управљачких послова на заштићеним подручјима. Стручна служба

задужена је за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и стручни и организациони надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и спровођења мера активне заштите природе. У оквиру стручне службе се, такође, обављају послови сарадње са корисницима и власницима парцела у заштићеном подручју. Обављају се и послови презентације и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Активности на опремању Визиторског центра Лудаш у Хајдукову, који је поред пријема посетилаца и едукације и у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици (током летњих месеци) одвијају се у континуитету. Процедура техничког пријема објекта Визиторски центар „Лудаш“ је окончана – управљач је након десет година добио Решење о употребној дозволи Покрајинског секретаријата за енергетику, грађевинарство и саобраћај (решење број: 351–69/2014–01 од 24.10.2018. године).

Служба за заједничке послове Јавног предузећа „Палић–Лудаш“ (са седиштем на Палићу) обавља опште послове (менаџмент, финансије, набавке).

Тренутно је у Сектору заштите природе запослено 10 лица, од којих су 6 са ВСС – VII степен, 1 са ВСС – VI степен, 2 са ССС – IV, а 1 је НСС. Управљач задовољава све критеријуме у односу на Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“ број 85/2009) и има организовану чуварску службу са руководиоцем чуварске службе.

Делатност Сектора заштите природе се финансира преко наменских средстава из буџета Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање Републике Србије. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју и у догледном периоду се не очекује неки значајнији помак. Највећа сметња је забрана запошљавања у јавном сектору и, сходно наведеном, недостатак стручног кадра који би био укључен у пројекте израде екотуристичких програма, као и у њихову реализацију. Потражња је велика и значајно превазилази капацитете управљача. Процењено је да би, у случају развоја наведених програма, број посетилаца могао да се удесетостручи. Свакодневно се јављају школе, факултети и разне организоване групе, које се интересују за програме и боравак у резервату, међутим – управљач, због малог броја запослених, нема начина да посете реализује. Ниво реализације посета у 2018. години је изискивао прековремени и волонтерски рад запослених код управљача.

Разлози због којих се програм и остварени резултати евентуално разликују

Годишњи програм управљања заштићеним подручјем Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ је готово у потпуности реализован, како кроз средства потраживана за реализацију Програма управљања од надлежног Министарства, тако и кроз средства која су реализована у односу на одлуку о накнадама за коришћење заштићеног подручја.

Имајући у виду да Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ поред СРП „Селевењске пустаре“ управља са још четири заштићена подручја (око 7500 ha укупне површине), постојећа кадровска структура није задовољавајућа (недовољан број стручних сарадника потребних профила, као и неговатеља животиња са адекватном стручном спремом) и то отежава рад у сектору, односно реализацију годишњих програма управљања заштићеним подручјима. За успешно функционисање управљача, неопходно би било да за СРП „Селевењске пустаре“ постоји посебан стручни сарадник одговарајућег профила који би радио на координацији реализације програма управљања и који би управљао пројектима на овом заштићеном подручју. Као и код развоја едукативних програма и екотуристичких садржаја, у догледном периоду се не

очекује неки значајнији помак. Највећа сметња је забрана запошљавања у јавном сектору и, сходно наведеном, недостатак стручног кадра, чувара и неговатеља животиња. Развојем нових садржаја, како кроз своје програме, пројекте и активности, тако и кроз разне међународне пројекте, управљач шири дијапазон својих активности и обим послова. Током 2018. године се јасно видела диспропорција у односу броја реализованих ставки из пројеката и броја ангажованих – запослених лица код управљача. У наредном периоду, у случају да не дође до неких измена, јасно је да ће управљач неке од својих делатности морати да укине.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

1.1. Чување

1.1.1. Начин рада чуварске службе

Чување и надзор у СРП „Селевењске пустаре“ је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводио га је чуварска служба у сарадњи – кроз колаборативно управљање – са осталим корисницима простора (у координацији са њиховим чуварским службама):

- Пољочуварска служба општине Кањижа (више извршилаца)
- Ловочувар Удружења ловаца Кањижа – Ловачко друштво „Хоргош“.

Чувари заштићеног подручја су током године надгледали спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца „Селевењске пустаре“. О свим предузетим мерама и променама насталим у Резервату чувар је извештавао континуирано кроз теренски дневник. Стручна служба је континуирано пратила стање, обавештавала кориснике о неопходности заустављања започете активности која није у складу са мерама заштите (легитимисано је 10 лица, прегледано 11 простора и 3 возила; одузето је 2 предмета; изречено је 2 забране радова и издат је један налог за враћање у претходно стање).

Настављено је са системским праћењем спровођења услова заштите природе у сарадњи са инспекцијом (5 контрола активности корисника простора и 3 контроле активности управљача).

Рад чуварске службе је суфинансиран средствима Министарства заштите животне средине и из сопствених средстава.

Планирана средства за бруто зараде чувара				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	498,419.00	437,050.91	83	Чуварска служба управљача
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	124,605.00	78,100.00		
Укупно	623,024.00	515,150.91		

Настављено је са радом на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић–Лудаш”. Показало се да се основни циљеви успостављања базе – повећана ефикасност праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, успешно реализују.

Чувар на заштићеном подручју Специјални резерват природе „Лудашко језеро“ – је Милан Вукотић – (нема положен испит за чувара заштићеног подручја, у јануару 2019. године стиче право полагања наведеног испита), а чување обавља заједно са другим чуварима заштићених подручја кроз организовану чуварску службу. Чувар још нема израђену службену легитимацију чувара заштићеног подручја у складу са Правилником о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 97/2015). Чувар поседује службену одећу и обућу у складу са Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 93/2015). За потребе обиласка терена се користило теренско возило „Steed – Great – Wall“ и делом пешке.

Током 2018. године, стручна служба управљача је континуирано радила на пословима управљања заштићеним подручјем кроз: израду Програма управљања за 2019. годину, извештаја о остваривању програма управљања за 2018. годину, месечних извештаја о остваривању програма управљања, израду пројеката мера активне заштите (ревитализација влажних ливада и степских фрагмената) и програма динамике активности на управљању популацијама строго заштићених врста.

Рад стручне службе је делом суфинансиран средствима Министарства заштите животне средине по уговору број 401–00–588/2018–04 од 11.06.2018. (брuto зараде), а делом средствима града Суботице.

СРЕДСТВА ЗА БРУТО ЗАРАДЕ ОСТАЛОГ ОСОБЉА ЗАПОСЛЕНОГ КОД УПРАВЉАЧА				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	80,000.00	80,000.00	93	Стручна служба Управљача
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	469,745.00	623,731.47		
Буџет јединице локалне самоуправе	205,900.00	187,900.00		
Укупно	755,645.00	891,631.47		

1.1.2. Опремљеност

Управљач располаже смештајним капацитетима за боравак и рад стручне и чуварске службе – Визиторски центар „Лудаш“ у Хајдуково. Поред канцеларијског простора, постоји и изложбени простор, сала за предавања за 50 учесника и смештајни капацитет у поткровљу. Поред наведеног, управљач поседује и истраживачку станицу, која је у прилично лошем стању (објект који се надовезује на Визиторски центар).

За обилазак и чувања овог заштићеног подручја се користило теренско возило (Great Wall).

Реализована је набавка резервних делова за теренска возила, трошкови регистрације, атест за гас и трошкови горива за рад чуварске службе што је суфинансирано кроз Уговор са Градом Суботица – Суфинансирање годишњег програма управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ за 2018. годину (Уговор број: П-401-266/2018 од 09.03.2018. године).

СРЕДСТВА ЗА ОСТАЛЕ ТРОШКОВЕ ЧУВАРСKE СЛУЖБЕ -гориво, регистрац., одећа, обућа, опрема возила				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	180,000.00	150,000.00	90	Управљач
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	619,850.00	558,196.00		
Укупно	799,850.00	708,196.00		

1.1.3. Обука

Настављена је обука чувара ради примене прописа у складу са Законом о заштити природе. Ова обука се реализује континуално. Обуку је реализовала стручна служба управљача у оквиру свог редовног посла, као и надлежна инспекција приликом редовне контроле управљача. Поред наведене сталне обуке, чувар заштићеног подручја – Милан Вукотић, заједно са стручним сарадницима за заштиту природе – Аном Леваи и Тамашем Винком, прошао обуку за QGIS. Обука је била изузетно квалитетна и значајно је допринела бољем квалитету рада управљача.

Током фебруара су чувари заштићеног подручја Ненад Спремо и Милан Вукотић прошли обуку у вези са противпожарном заштитом и заштитом на раду и положили одговарајући испит у складу са Законом.

Током септембра месеца, стручна и чуварска служба, заједно са директорицом Јавног предузећа „Палић – Лудаш“ је боравила у званичној посети Националном Парку „Кишкуншаг“ у Мађарској. Циљ стручне посете је био упознавање и обука представника управљача са активностима националног парка на заштити станишта и строго заштићених и заштићених врста, кроз обилазак терена под ревитализацијом и стручно вођство запослених у националном парку. Током тродневне посете, представници управљача су имали прилику да се упознају са различитим типовима станишта, која се ревитализују протеклих 10 до 20 година. Првог дана се у складу са програмом обишло више локација: Csólyospálosi Földtani Feltárás Természetvédelmi Terület bemutatóhely (локација ритског кречњака), Bugac puszta homokbuckák (где се реализује ревитализација станишта подолским говедима), Kelemen szék (станиште на ком се реализује испаша воденим биволима). Другог дана је реализована посета више

различитих локација: Felső–Kiskunsági puszta, Rákossíper–védelmi Központ, Felső–Kiskunsági tavak (где се реализовала реинтродукција текуница), а током трећег и последњег дана пута су се обишли локалитети Tiszaalpár (Templomdomb, Nagy-tó). Поред изузетно добро организованих терена и богатог програма, учесници из Мађарске и Србије су дефинисали датуме наредних посета и наставак рада на унапређивању добре сарадње. Смештај и преноћиште (два ноћења) су били обезбеђени у Мађарској, у Fülöpházára – „Naprózsa Erdei Iskolába“.

И током 2018. године је наша чуварска служба у више наврата учествовала у обуци и теренском раду чуварске службе Националног парка „Кишкуншаг“ (Мађарска). Теме у оквиру обуке су се делом односиле на рад на терену – вођење теренских белешки и поступање са прекршиоцима на терену и делом на ревитализацију влажних и сувих ливада са испашом стоке (воденим биволом и сивом говечетом).

Управљач је организовао више интерних обука за запослене у сектору заштите природе – употреба ГПС уређаја, употреба и унос података у базу података, руковање пловилом (веслање и вожња моторног чамца).

У децембру су чувари заштићеног подручја – Ото Секереш, Саша Вујић, Ненад Спремо и Милан Вукотић, прошли обуку управљања беспилотном летилицом – дроном. До краја 2018. године би требало да положи одговарајући испит за оператере дрона у Директорату Цивилног Ваздухопловства. Након наведеног, чувари ће бити оспособљени за управљање беспилотном летилицом, што ће значајно допринети бољем праћењу стања на терену, управљању и планирању пројеката.

1.2. Одржавање

1.2.1. Управљање отпадом

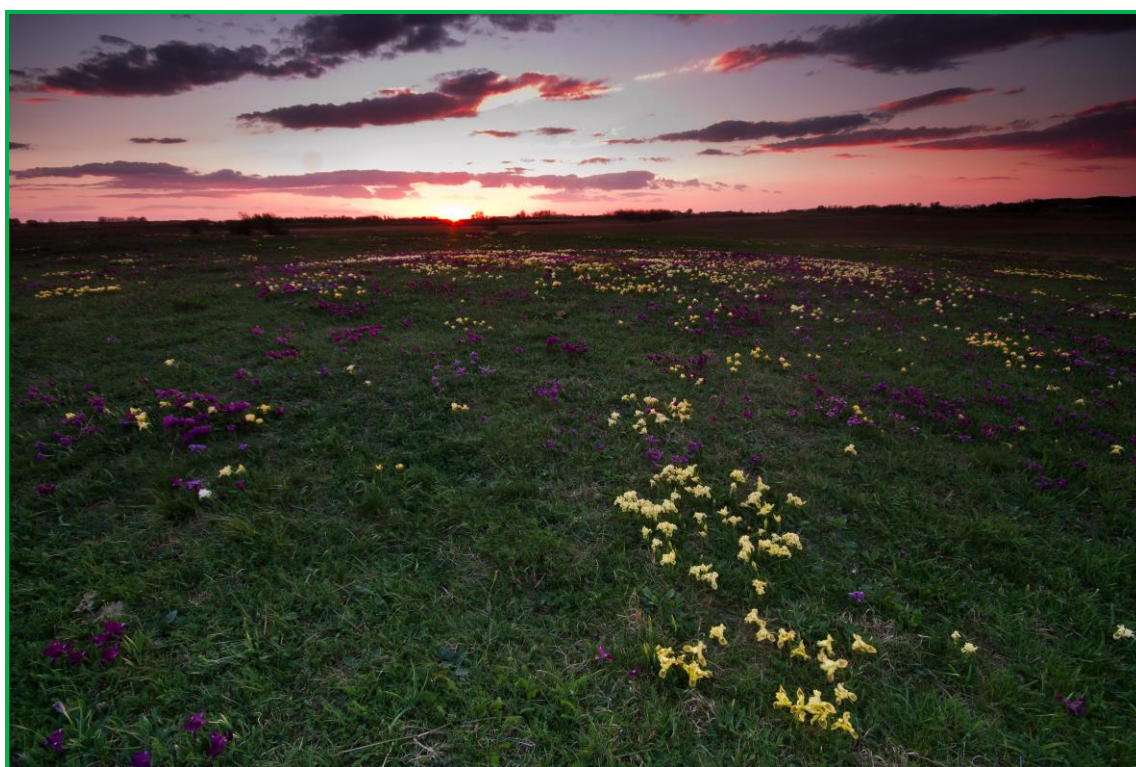
Спроводиле су се уобичајене активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: код Шумске куће (периодично током године) и дуж едукативних стаза. Ове активности (организовање, сакупљање и одношење) реализовала је чуварска служба током редовних обилазака терена и повремено.

Количина отпада се значајно повећала услед кретања и боравка миграната у заштићеним подручјима према Републици Мађарској (ПИО „Суботичка пешчара“ и СРП „Селевењске пустаре). Због наведеног се појавила и потреба санирања штете која је настала на стаништима природних реткости услед боравка великог броја људи у дужем периоду. Штета је санирана, тачније, кошењем и спречавањем пролажења су се наведена станишта већим делом ревитализовала, уз, наравно, појачано присуство чуварске службе на терену. Такође, отпад који је сакупљан у континуитету од стране чуварске службе, допремљен је до сабирног центра који се налази на Палићу, одакле је даље преузела надлежна комунална служба.

Активности су делом суфинансиране средствима Министарства пољопривреде и заштите животне средине (уговор број 401-00-588/2018-04 од 11.06.2018.) и делом из сопствених ресурса.

СРЕДСТВА ЗА САКУПЉАЊЕ И ОДВОЖЕЊЕ ОТПАДА				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	166,000.00	160,000.00	100	Управљач
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	34,000.00	40,000.00		
Укупно	200,000.00	200,000.00		

1.2.2. Одржавање постојећег мобилијара

Током 2018. године нису реализовани радови на обнављању уништених инфо табли дуж едукативних стаза.

СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ МОБИЛИЈАРА				
Средства за ову намену обезбеђује се:	планирана средства	реализована средства	%	Извршилац посла
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	50,000.00	0.00	0	
Укупно	50,000.00	0.00	0	

1.2.3. Обележавање

До краја 2018. године реализоваће се радови на обнављању уништених ознака граница резервата (810 комада багремових стубова 2 m са офарбаним ознакама), и обнови табли забране улаза (10 комада).

СРЕДСТВА ЗА ОБЕЛЕЖАВАЊЕ				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	194,400.00	0.00	100	Управљач
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	48,600.00	48,600.00		
Укупно	243,000.00	48,600.00		

1.2.3 Заснивање и успостављање базе података (катастар, ГИС и др.)

Настављено је са уносом података у базу која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања RangerOffice2015 (унапређени софтвер "SuPaLuSe Ranger LandCruiser 2011 MiBeSoft"). У циљу ефикаснијег праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, наставила је са радом и база података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић–Лудаш” у виду чувања свих релевантних података (база локација, база фотографија).

База је и ове године допуњена великим бројем фотографија заштићеног подручја, ретких и угрожених врста. Конкретних елемената за пријаву надлежној инспекцији није било. Није поднета ниједна прекршајна пријава, као ни пријава надлежној инспекцији. ГПС – опрема, којом Управљач располаже, је повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних

података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популације ретких врста, као и величина популације и њен просторни распоред. Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве Инспекцији, фотографија недозвољене активности и тачних координата места (степен заштите) на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је, свакако, недовољан број кадрова одговарајуће стручне спреме, недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољна фреквенција излазака на терен у функцији мониторинга (због других обавеза).

База се показала као врло корисна, с обзиром да су сви елементи који су нам неопходни за припрему реализације одлуке о накнадама, унети. Конкретно – сви релевантни подаци који су потребни за наплату код различитих субјеката су квантификовани (електроводови, телефонска инфраструктура, водопривредни објекти, гасовод). У другој половини 2018. године, управљач је започео да користи „NaturaList“ базу, бесплатну апликацију Google Play. Сви подаци се, након уноса, преузимају у форми табеле.

Настављени су информатички радови у оквиру Географско – Информационог Система (GIS). Настављено је са прикупљањем и усклађивањем потребних елемената система (рачунари, картографија, катастарски подаци и пратеће информације). Кроз сарадњу са Националним парком „Кишкуншаг“ чуварска и стручна служба је добила велику подршку (у смислу активности на терену и обуке у раду са одређеним програмима). Активности су се реализовале из сопствених средстава.

За ефективни рад управљача потребно би било да се на ниво државе изradi обједињени ГИС систем, да се дефинише начин унос података, типови оутпута и тд. (пример таквог система – део за јавност – у Мађарској <http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm>).

РАД на развијању базе података - ГИС				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	103,040.00	0.00	100	Управљач Предуз. Бугарчић"Арт дигитал фото"
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	25,760.00	25,760.00		
Укупно	128,800.00	25,760.00		

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно–историјским вредностима

- Током 2018. године Управљач није радио на управљању културно–историјским вредностима у СРП „Селевењске пустаре“.
- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица је реализовао активности у вези са археолошким рекогносцирањем терена на подручју СРП „Селевењске пустаре“ – обилазак терена и прикупљање површинских археолошких налаза. Обилазак терена се обављало у оквиру пројекта „Археолошка мапа северне Бачке“, подржан је од стране Министарства културе и информисање Републике Србије.

3. Управљање природним ресурсима

3.1. Мониторинг – праћење стања

И током 2018. године се у континуитету одвијао мониторинг станишта заштићених и строго заштићених врста. Предмет мониторинга у СРП "Селевењске пустаре" су већином птице (36 таксона) и знатно мањи број биљних таксона (4), сисара (3 таксона), рибе (1 таксон), гмизавци (1 таксон) – према *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

Мониторинг обавља чувар приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима. Подаци се уносе у базу података. Настављено је бележење локације значајних популација ГПС уређајима.

Током године се са Националним праком „Кишкуншаг“ из Мађарске радило на успостављању униформног система мониторинга у смислу појачаног праћења стања таксона који се у Мађарској налазе на листи Natura 2000 врста. Утврђене су значајне врсте које се налазе са обе стране границе и направљен је план и динамика праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста, али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. У случају да, ипак, неке врсте не уђу – свакако ћемо имати податке о врстама које се налазе на листи заштићених и строго заштићених врста – *Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

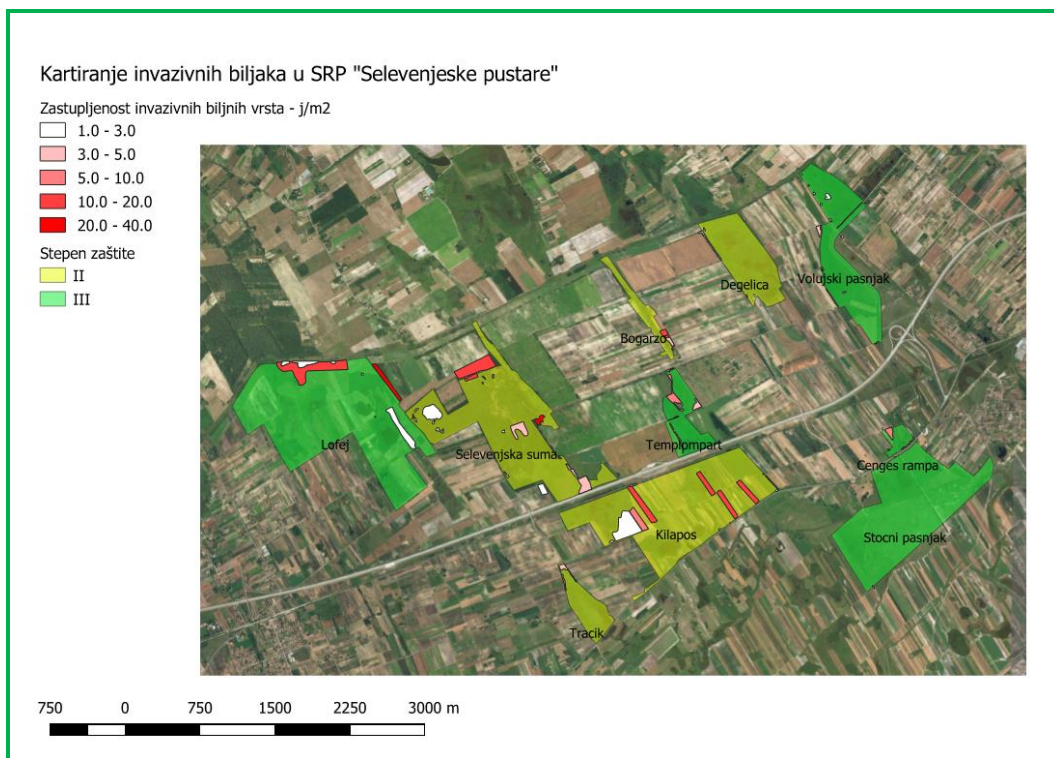
Rbr.	Naziv	Narodni naziv (srpski)	IUCN
1	<i>Astragalus dasyanthus</i>	kozinač	
2	<i>Centaurea sadlerana</i>	zečina, kozja brada	
3	<i>Cirsium brachycephalum</i>	kratkoglavica palamida	Least Concern – LC
4	<i>Colchium arenarium</i>	peščarski mrazovac	Least Concern – LC
5	<i>Iris arenaria</i>	peščarska perunika	
6	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	Švarcenbergova bokvica	
7	<i>Sedum hillebrandtii</i>	panonski jarić	
8	<i>Taraxacum serotinum</i>		
Insecta			
1	<i>Colias myrmidone</i>		
2	<i>Isophya costata</i>		
3	<i>Lycaena dispar rutila</i>		
4	<i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	močvarni mravnik	Near Threatened – NT
Ihtiofauna			
1	<i>Misgurnus fossilis</i>	čikov	Least Concern – LC
Batrahofauna			
1	<i>Hyla arborea</i>	gatalinka	Least Concern – LC
2	<i>Pelobates fuscus</i>	žaba češnjača	Least Concern – LC
3	<i>Rana dalmatina</i>	šumska žaba	Least Concern – LC
4	<i>Triturus dobrogicus</i>	podunavski mrmoljak	Near Threatened – NT
Herpetofauna			

1	<i>Emys orbicularis</i>	barska kornjača	Lower Risk/near threatened – LR/NT
Ornitofauna			
1	<i>Alauda arvensis</i>	poljska ševa	Least Concern – LC
2	<i>Anthus campestris</i>	stepska trepteljka	Least Concern – LC
3	<i>Athene noctua</i>	kukumavka	Least Concern – LC
4	<i>Circus pygargus</i>	eja livadarka	Least Concern – LC
5	<i>Coracias garrulus</i>	modrovrana – zlatovrana	Near Threatened – NT
6	<i>Coturnix coturnix</i>	prepelica	Least Concern – LC
7	<i>Falco tinnunculus</i>	vetruška	Least Concern – LC
8	<i>Falco vespertinus</i>	siva vetruška	Near Threatened – NT
9	<i>Hirundo rustica</i>	seoska lasta	Least Concern – LC
10	<i>Jynx torquilla</i>	vijoglava	Least Concern – LC
11	<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak	Least Concern – LC
12	<i>Lanius minor</i>	sivi svračak	Least Concern – LC
13	<i>Merops apiaster</i>	pčelarica	Least Concern – LC
14	<i>Oenanthe oenanthe</i>	obična beloguz	Least Concern – LC
15	<i>Perdix perdix</i>	jarebica	Least Concern – LC
16	<i>Riparia riparia</i>	bregunica	Least Concern – LC
17	<i>Tringa totanus</i>	crvenonogi sprudnik	Least Concern – LC
18	<i>Upupa epops</i>	pupavac	Least Concern – LC
19	<i>Vanellus vanellus</i>	vivak	Least Concern – LC
Teriofauna			
1	<i>Apodemus agrarius</i>	prugasti miš	Least Concern – LC
2	<i>Cricetus cricetus</i>	hrčak	Least Concern – LC
3	<i>Erinaceus europaeus</i>	jež	Least Concern – LC
4	<i>Lutra lutra</i>	vidra	Near Threatened – NT
5	<i>Muscardinus avellanarius</i>	puh lešnikar	Least Concern – LC
6	<i>Mustela eversmanii</i>	stepski tvor	Least Concern – LC
7	<i>Nannopalax leucodon</i>	slepo kuće	Data Deficient – DD
8	<i>Plecotus austriacus</i>	ljiljak	Least Concern – LC
9	<i>Sicista subtilis</i>	stepski skočimiš	Least Concern – LC
10	<i>Spermophilus citellus</i>	evropska tekunica	Vulnerable – VU

Активности су се финансирале из сопствених ресурса.

Наставио се мониторинг станишта строго заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе из Новог Сада, поготову у циљу успостављања што боље полазне основе за предстојећу ревизију овог заштићеног подручја (у смислу граница и режима заштите).

Наставило се и праћење распрострањења инвазивних врста биљака (*Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia*) – тренд распрострања у односу на спровођење мера активне заштите природе.

Наставило се и праћење распрострањења неких инвазивних врста биљака, поготову тренд распрострањања у односу на спровођење мера активне заштите природе. Започела је реализација IPA пројекта у вези са распрострањеношћу инвазивних таксона (програм прекограничне сарадње Мађарска – Србија у оквиру другог позива са пројектом „*Nature Protection From Invasive Plant Species*“). Пројекат обухвата активности и мониторинга инвазивних врста, анализе банке семена у земљишту, постављање мерних станица за мерење концентрације полена у ваздуху, механичко и хемијско сузбијање амброзије, едукативне активности и израду базе података инвазивних биљака на територији наших заштићених подручја).

Настављена су истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius* и на подручју СРП „Селевењске пустаре“ у оквиру израде докторске дисертације на студијама биологије у Крагујевцу Милоша Поповића, чији део су и подаци из мониторинга. Са истраживачем је разговарано о могућој организацији стручне конференције о влажним ливадама и заштићеним врстама везаним за њих, у склопу Natura 2000.

3.2. Реинтродукција и реколонизација

У сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“ настављене су активности на програму “Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини” – током године су евидентирани гнездећи парови модровране на подручју Резервата. Удружење „Riparia“ ове активности финансира кроз своје пројекте. Управљач учествује кроз надзор чуварске службе и пратњу на терену и кроз надзор активности од стране стручне службе (контрола услова заштите природе борј 03–372/2 од 24.03.2015.).

Локалитет на ком су током 2013. године успостављени услови за гнежђење пчеларице (*Merops apiaster*) и ласте брегунице (*Riparia riparia*) – Лофеј – лесни одсек – се и ове године одржавао и пратило се успостављање гнездилишне популације. Током редовних облиаска терена чуварска служба је пратила стање лесног одсека. Ове године је примећено да 34 рупа у 14 је гнездила пчеларица, а у осталим рупама чворак и пољски врабац.

Није се реализовало постављање додатних вештаћких гнезда за орлове (белорепан – *Haliaeetus albicilla* и крсташ – *Aquila heliaca*) на локалитетима у II степену заштите због недовољних средстава. Наставило се праћење гнежђења, примећено је присуство наведених врста око локација где су постављена гнезда у 2016. години, али нажалост ове године нису се гнездиле.

Активности су се финансирале из сопствених ресурса Удружења.

3.3. Рекултивација

Предвиђено је да део тршћака у депресијама појединих субјединица резервата се током зимских периода сече у циљу рекултивације. То је традиционалан начин коришћења трске у резервату у сарадњи са локалним становништвом и осталим саинтересованима. На основу добијених услова заштите природе (број 03–93/3 од 06.03.2015. за период 2015–2019. године) стручна служба је одредила локације (делови субјединице Лофеј на укупно око 5 хектара, део субјединице Траћик на укупно око 10 хектара) и услове како се може сећи. Чуварска служба обавља организацију и надзор ових активности.

У сезони 2018/2019. до 10.12.2018. године, није било заинтересованих. Рок за реализацију активности (за сезону 2018/2019) по условима заштите природе је 28. фебруар 2019. године.

Активности су се финансирале из сопствених ресурса.

3.4. Ревитализација и мере активне заштите

Као редован активност, наставила се ревитализација на локалитету станишта влажних ливада (Лофеј, Траћик 1 ha). Реализује се спровођењем мера активне заштите природе – кошењем ливада, кошењем тршћака у току зиме и током вегетације. Активне мере организује и контролише чуварска служба управљача, а делом се реализује у сарадњи са локалним становништвом и у складу са Условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (решење број 03–1367/2 од 11.08.2017. године и број 03–93/3 од 06.03.2015. за период 2015–2019. године).

Мере активне заштите су се спроводиле током целе године и у складу са Условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (решење број 03–2019/4 од 11.10.2016.) и то сузбијање инвазивних алохтоних врста (циганско перје, кисело дрво) –локалитет Селевењска шума (одељење 3/чистина 3, одсек ц,е и одељење 2/чистина 1,2, одсек а,б).

Радове је обављала чуварска служба, локално становништво и учесници међународног волонтерског радног кампа.

Активност је суфинансирана из сопствених средстава.

Спроводиле су се и даље мере заштите орнитофауне (постављање дупљи, зимска исхрана, одржавање мира у Резервату током репродукције и миграције). Ове активности се реализују кроз сарадњу и програме Удружења љубитеља природе „Riparia“.

3.5. Пројекти и програми у области шумарства

Од 2018. године корисник Селевењске шуме са површином од 85,15 ha је Јавно предузеће „Војводинашуме“. Корисник је покренуо израду нове Посебне основе за газдовање шумама, која је истекла са крајем 2010. године. Током године је управљач у више наврата био у контакту са представницима наведеног предузећа, у циљу достављања података који се односе на локације заштићених и строго заштићених врста биљака, животиња и гљива (локације гнезда птица и дупљи слепих мишева, површине на којима се налазе популације биљака и слично).

У сарадњи са Корисником Селевењске шуме, Управљач у циљу активне заштите станишта заштићених врста, што су углавном биљне врсте пешчарских станишта на чистинама унутар шуме, обавља одређене активности чишћења да станишта не обрасту дрвенстим врстама, углавном неаутохтоних врста (кисело дрво, копривић, багрем) кроз организовање сакупљања грањевине и чишћења подраста на одређеним површинама.

3.6. Пројекти и програми у области ловства

Лов је на подручју СРП „Селевењске пустаре“ забрањен. Током године је у више наврата стручна и чуварска служба управљача комуницирала са Ловачким удружењем Суботице које делује на подручју заштитне зоне резервата. Уочене су значајне неправилности – храњење дивљачи на стаништима заштићених и строго заштићених врста (у оквиру заштићеног подручја), постављање осматрачница (ловачких чека) на самој граници резервата са погледом на заштићено подручје. Будући да није могло тачно да се установи ко је починилац, комуникација је ишла само у форми обавештавања ловачком удружењу.

Ловачко удружење „Капетански рит“ Кањижа је након састанка са Управљачем потраживало услове за санитарно–селективни лов на простору СРП „Селевењске пустаре“. За сада још немамо информацију да ли су наведено решење и исходовали.

3.7. Пројекти и програми у области рибарства

Покрајински завод за заштиту природе је у свом мишљењу (број 03–2157/2 од 26.10.2016.) навео да у воденим стаништима у СРП „Селевењске пустаре услед неповољног хидролошког режима условљеног нивоом подземних вода и педолошком структуром (песковито земљиште, велике осцилације нивоа подземне воде, пресушивање у летњим периодима, висока заслањеност) није забележено стално присуство ихтиофауне, пошто не постоје услови за формирање и дугорочни опстанак стабилних популација риба. Стога, у смислу члана 2, став 1, тачка 28 Закона о о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. гласник РС“, бр. 128/14) ова водена станишта не могу се сматрати риболовним водама. У складу са мишљењем Завода, Управљач није проглашавао рибарско подручје унутар СРП „Селевењске пустаре“.

Сходно горе наведеном, послове надзора и чувања водених станишта (заједно са ихтиофауном) на територији СРП „Селевењске пустаре“ (као и до сада) обављао је чувар заштићених подручја у складу са Законом о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – испр. и 14/16)), Уредбом о заштити СРП „Селевењске пустаре“ („Сл. гласник РС“, бр. 37/97) и Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ („Службени гласник РС“, бр. 70/2014).

3.8. Пројекти и програми у области пољопривреде

Део Резервата који припада општини Кањижа је већином државно пољопривредно земљиште и издају се кроз процедуре лицитације, али се сем наших дописа надлежнима у Општини Кањижа са информацијама о ограничењима заштите природе и обавези да се прибаве услови заштите природе није одмакло на сарадњи, размени информација и осталих активности како је то урађено у Суботици.

Део Резервата који припада општини Суботица, Лофеј, је већином државно пољопривредно земљиште. Део ових површина је био предмет издавања у закуп – (делови у II и III степену заштите). Део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Мали део ових површина је издаван у закуп (делови II и III степена заштите) током претходних година. Стручна служба управљача је почетком 2016. године доставила Комисији за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице податке у вези са површинама које се налазе на заштићеном подручју, у циљу изузимања наведене површине из Програма. Градска управа Града Суботице – Служба за пољопривреду и пољопривредно земљиште је доставила податке Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде (дописом број: IV08/II–320–77/2018 од 04.07.2018. године) и затражила да се нађе начин да управљач правно – формално може да постане корисник површина које су у програму лицитације пољопривредног земљишта и то на површинама у режиму II и III степена заштите (пошто је I степен, свакако изузет), на којима се реализују пројекти ревитализације у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (решење број:03–3373/2 од 19.01.2018. године). Наведено министарство је доставило допис Градској управи (допис број:951–01–01859/2018–14 од 11.07.2018. године) у ком наводи да се заштита и развој заштићених подручја спроводи према Програму заштите и развоја наведеног заштићеног подручја, на који сагласност даје Министарство заштите животне средине.

Циљ је очување карактеристика станишта – влажних ливада и фрагмената степске и слатинске вегетације. Због распарчености природних станишта негативни

утицаји пољопривредног окружења и присуства људи су изузетно јаки. Ширење инвазивних врста и сукцесија екосистема, без контролисаних активности на спровођењу мера активне заштите, води пропадању станишта и врста.

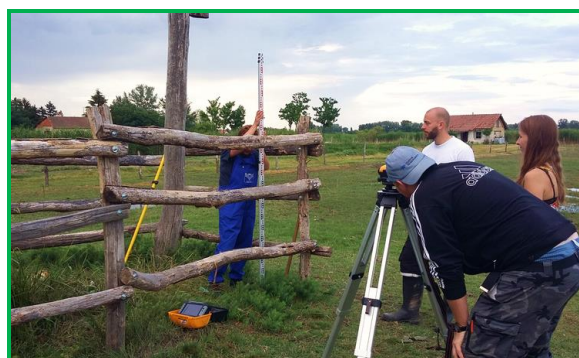
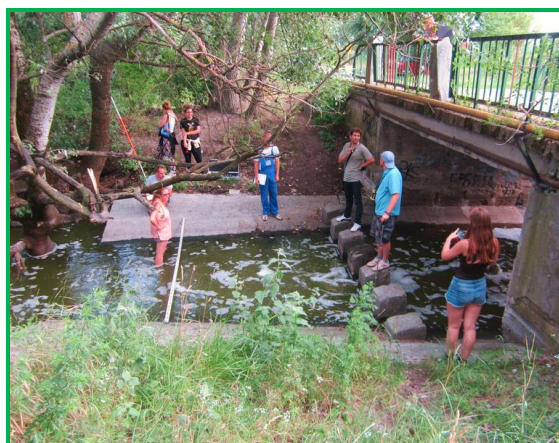
Управљач је кроз Уговора и Анекса уговора о финансирању послова у реализацији Програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на заштићеним подручјима (II-00-320-102/2018 од 29.11.2018. године.) учествовао у вођење евиденције и базе података о парцелама пољопривредног земљишта у државној својини у заштићеним подручјима, чуварска служба је обилазила терен и комуницирала са корисницима и потенцијалним закупцима, стручна служба је пружила помоћ у питањима коришћења пољопривредног земљишта у заштићеним подручјима.

Средства за активности на заштити, развоју и управљању пољопривредним земљиштем				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Буџет јединице локалне самоуправе	300,000.00	300,000.00	100	Управљач
Укупно	300,000.00	300,000.00		

3.9. Пројекти и програми у области управљања водама

Током 2018. су реализоване активности у оквиру IPA пројекта (HUSRB/1602) под називом: „Sustainable wetland management of the transboundary Palic–Ludas catchment area“ (Одрживо управљање влажним стаништима прекограничног водозавхвата језера Палић и Лудаш).

У периоду од 15 – 21. јуна 2018. године је организован едукативни камп у склопу Interreg IPA–CBC HUSRB/1602/12/0014 пројекта „Одрживо управљање воденим стаништима прекограничног слива језера Палић и Лудаш“ који се реализује делом у СРП „Лудашко језеро“, СРП „Селевењске пустаре“, ПИО „Суботичка пешчара“ и ПП „Палић“, на заштићеним и ван заштићених подручја. У кампу је присуствовало укупно 40 учесника – полазника и лидера (лидери и чуварска служба управљача су обављали стални надзор над активностима учесника). Учесници кампа су били смештени у поткровљу Визиторског центра Лудаш. Током недељу дана едукативног кампа учесници (студенти и професори факултета партнера и Грађевинског Факултета Београд) су учествовали у сакупљању и обради података о квалитету/квантитету параметара воде Палићког и Лудашког језера, односно о флори канала који су укључени у пројекат, орнитолошка секција је радила праћење стања авиофауне на различитим локацијама. Стручњаци различитих области су одржали предавања (значај лептира, паукова, стеница као биоиндикатори, значај и заштита, и сл.). Организован је обилазак свих заштићених подручја ради упознавања са природним вредностима наших заштићених подручја. Учесници кампа су направили постере о активностима и резултатима кампа. Резултати сакупљања и обраде теренских података ће се користити током израде препоруке за одрживо управљање сливом језера Палић и Лудаш.

У Визиторском центру Лудаш одржан семинар намењен корисницима подручја у оквиру Interreg IPA пројекта прекограничне сарадње Србија – Мађарска „Одрживо управљање воденим стаништима прекограничног слива језера Палић – Лудаш“ (Sustainable wetland management of the Transboundary Palic–Ludas catchment area (SweM–PaL HUSRB/1602/12/0014) – пројекат који се реализује са Грађевинским факултетом Универзитета у Новом Саду и два партнера из Мађарске. Корисницима подручја је представљен пројекат и главни резултати до којих се стигло. Одржано је предавање које указује на значај мерења и моделирања квалитета и квантитета воде у циљу добијања адекватних резултата, затим, представљено је гајење аутохтоних биљака у циљу ревитализације станишта. Такође су представљени и резултати истраживања фауне бескичмењака и фауне птица на истраживаном подручју. Представница Покрајинског завода за заштиту природе је представила значај мелиоративних канала као мултифункционалних елемената еколошке мреже. Семинар је протекао изузетно добро; са бројним посетиоцима – учесницима и корисницима се

дискутовало о значајним темама које се тичу водног режима на сливном подручју језера Палић и Лудаш.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

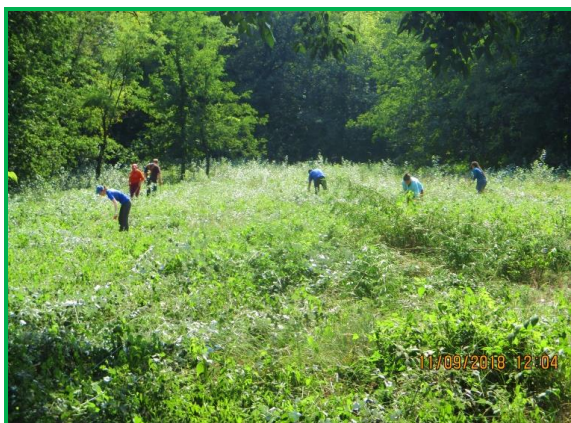
У склопу посетилачких програма (предавање и шетња са чуварем) са школама из окружења, локалним школама и часа у природи Резерват је имао око 150 посетилаца током 2018. године углавном деца из основних школа, одржано је 6 предавања о природним вредностима СРП „Селевењске пустаре“, када се организовала шетња дуж едукативне стазе „Селевењ“.

Као и претходних година и 2018. године се одржао *Међународни волонтерски радни камп* (у сарадњи са Младим истраживачима Србије – Волонтерски Сервис Србије) у две смене, као и *Еко камп „Лудаш 2018“* (у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“). Ово је већ тридесет друга година Еко – кампа.

Међународни волонтерски радни камп је одржан на подручју Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“, Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ и Парка природе „Палић“ у две смене – прва смена – од 01 – 16.07.2018. године и друга од 01–15.09.2018. године.

Прва смена овог кампа је реализована на подручју Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“, Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ и Парка природе „Палић“ у периоду од 01-15.07.2018. Камп је бројао укупно 9 учесника (8 страних волонтера, 1 координатора волонтера). Волонтери су били смештени у поткровљу Визиторског центра Лудаш. Послови (радни део кампа) су се одвијали сваког радног дана у периоду од 9:00 до 14:00 часова,:

- Успоравање сукцесије екосистема чишћењем појединих локалитета (кошење, уклањање младица дрвенастих биљака, одношење биомасе) у Специјалним резерватима природе „Лудашко језеро“ и „Селевењске пустаре“ и Парку природе „Палић“, на којима је опстанак природних реткости и станишта угрожен, услед неповољних промена које доводе до сукцесије екосистема, или ширењем инвазивних алохтоних врста
- Промоција заштите природе кроз активности волонтера на заштићеним подручјима којима управљамо и успостављање боље сарадње са локалним становништвом и њихово мотивисање кроз контакте са волонтерима

Волонтери крче подраст киселог дрвета и багрема

- Одржано је предавање и презентација у вези са природним вредностима Резервата.

Друга смена Међународног волонтерског радног кампа је реализована на подручју Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“, Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“, Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ и Парка природе „Палић“ у периоду од 01- 16.09.2018. Камп је бројао укупно 12 учесника (10 страних волонтера, 2 координатора волонтера). Волонтери су били смештени у поткровљу Визиторског центра Лудаш. Послови (радни део кампа) су се одвијали сваког радног дана у периоду од 9:00 до 14:00 часова:

- Успоравање сукцесије екосистема чишћењем појединих локалитета (кошење, уклањање младица дрвенастих биљака, одношење биомасе) у Специјалним резерватима природе „Лудашко језеро“ и „Селевењске пустаре“ и Парку природе „Палић“, на којима је опстанак природних реткости (строго заштићених и заштићених врста) и станишта угрожен, услед неповољних промена које доводе до сукцесије екосистема, или ширењем инвазивних алохтоних врста
- Уређење посетилачке инфраструктуре поправком молова – израда мола за постављање орнитолошких мрежа за потребе истраживачких – орнитолошких кампова
- Промоција заштите природе кроз активности волонтера на заштићеним подручјима којима управљамо и успостављање боље сарадње са локалним становништвом и њихово мотивисање кроз контакте (дружење и рад) са волонтерима
- Сакупљање смећа на обали језера и из језера (пластична и пет амбалажа, папир, крупнији отпад). Волонтери су сакупљали смеће из чамца и са обале, а смеће је однето ван резервата
- Одржано је предавање и презентација у вези са појединим тачкама Плана за унапређење еколошког стања Палићког језера и његове околине и презентација о заштићеним подручјима у региону Суботице
- Реализовано је више обилазака заштићених подручја

Волонтери су били смештени у поткровљу Истраживачке станице поред Визиторског центра „Лудаш“. У интервалу од 9 до 14 h се одвијало радни део кампа. Планом активности кампа, предвиђено је чишћење појединих локалитета (кошење, уклањање младица дрвенастих биљака, одношење биомасе), на којима је опстанак природних реткости (строго заштићених и заштићених врста) и станишта угрожен, услед неповољних промена које доводе до сукцесије екосистема, или ширењем инвазивних алохтоних врста. За реализацију кампа су исходовани услови заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: решење број:03–1154/2 од 07.06.2018. године и решење број: 03–1155/2 од 11.06.2018. године.

Традиционални еко–камп Лудаш је одржан на подручју Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“, у Истраживачкој станици и Визиторском центру Лудаш. Камп је био реализован у девет смена у трајању од по недељу дана у периоду: 16.07.–16.09.2017. године и 01.–22.10.2017.. Током кампова стручњаци из различитих научних области су у својству ментора радили са основношколском и средњешколском популацијом. Поред предавања и презентација, у програм је била укључена и практична настава. За реализацију кампа су исходовани услови заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03–1404/2 од 27.06.2017. године.

Реализацију кампа, као и протеклих година, финансијски је потпомогла Управа града Суботице по уговору број: П-401-564/2017 од 14.06.2017. године. Активности кампа су се реализовали на различитим заштићеним подручјима којима управљамо.

Кратак преглед активности истраживања и традиционалног еко-кампа који су везани за СРП „Селевењске пустаре“:

Пролећни аспект истраживања је реализован током маја месеца и бројао је три учесника. Настављена су истраживања биодиверзитета на заштићеним подручјима СРП „Лудашко језеро“, СРП „Селевењске пустаре“ и ПИО „Суботичка пешчара“. Акценат је био на истраживању пролећног аспекта инсекатских заједница (правокрилци, стенице и дневни лептири).

Фауна стеница (Heteroptera)

Током 2018. године настављено је истраживање фауна стеница на подручју Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“. У мају, јулу и септембру месецу обиђени су локалитети Сточни пашњак и Волујски пашњак, у оквиру међународног пројекта Одрживо управљање воденим стаништима прекограничног слива језера Палић–Лудах (енг. *Sustainable wetland management of the Transboundary Palic–Ludas catchment area*, SweM–PaL HUSRB/1602/12/0014). Током кампа рађено је сортирање материјала (узоркованог током маја и јула 2018. године) и идентификација јединки стеница у лабораторији Визиторског центра ЈП „Палић–Лудах“.

Листа врста стеница које су забележене током 2018. године на горепоменутом локалитетима је дата у Табели 1. Регистровано је укупно 41 врста терестричних стеница из 7 породица. На листи су и врсте које се први пут бележе у СРП „Селевењске пустаре“: *Apolygus spinolae*, *Megaloceroea recticornis* и *Podops rectidens*. Све 3 врсте су релативно уобичајене за панонску Србију, што говори да би се и током наредних година овде могле бележити нове врсте за Резерват и подручје Суботичких језера и пустара.

Породица	Врста	СП	ВП
Saldidae	<i>Chartoscirta cocksi</i> (Curtis, 1835)	+	
Miridae	<i>Acetropis (Acetropis) carinata</i> (Herrich-Schäffer, 1841)	+	+
	<i>Acetropis (Acetropis) longirostris</i> Puton, 1875	+	
	<i>Adelphocoris lineolatus</i> (Goeze, 1778)	+	+
	<i>Amblytulus nasutus</i> (Kirschbaum, 1856)		+
	<i>Apolygus spinolae</i> (Meyer-Dür, 1841)		+
	<i>Deraeocoris (Deraeocoris) ventralis</i> Reuter, 1904		+
	<i>Megaloceroea recticornis</i> (Geoffroy, 1785)		+
	<i>Polymerus (Poeciloscytus) brevicornis</i> (Reuter, 1879)		+
	<i>Polymerus (Poeciloscytus) unifasciatus</i> (Fabricius, 1794)		+
	<i>Polymerus (Poeciloscytus) vulneratus</i> (Panzer, 1806)	+	
	<i>Solenoxyphus fuscovenosus</i> (Fieber, 1864)	+	
	<i>Stenodema (Brachystira) calcarata</i> (Fallen, 1807)	+	+
	<i>Stenotus binotatus</i> (Fabricius, 1794)		+
	<i>Trigonotylus caelestialium</i> (Kirkaldy, 1902)		+

	<i>Trigonotylus pulchellus</i> (Hahn, 1834)	+	
Nabidae	<i>Nabis (Nabis) pseudoferus</i> Remane, 1949	+	
Lygaeidae	<i>Cymus glandicolor</i> Hahn, 1832		+
	<i>Henestaris halophilus</i> (Burmeister, 1835)	+	
	<i>Lygaeus simulans</i> Deckert, 1985	+	
	<i>Ortholomus punctipennis</i> (Herrich-Schäffer, 1838)	+	
	<i>Peritrechus gracilicornis</i> Puton, 1877		+
Rhopalidae	<i>Brachycarenum tigrinus</i> (Schilling, 1829)	+	
	<i>Chorosoma schillingii</i> (Schilling, 1829)	+	
	<i>Myrmus miriformis</i> (Fallen, 1807)	+	
	<i>Rhopalus (Rhopalus) parumpunctatus</i> Schilling, 1829	+	
	<i>Stictopleurus abutilon</i> (Rossi, 1790)	+	
	<i>Stictopleurus punctatonevus</i> (Goeze, 1778)		+
Scutelleridae	<i>Eurygaster maura</i> (Linnaeus, 1758)		+
	<i>Odontotarsus purpureolineatus</i> (Rossi, 1790)		+
Pentatomidae	<i>Aelia acuminata</i> (Linnaeus, 1758)	+	
	<i>Aelia rostrata</i> Boheman, 1852	+	
	<i>Carpocoris (Carpocoris) pudicus</i> (Poda, 1761)		+
	<i>Dolycoris baccarum</i> (Linnaeus, 1758)	+	+
	<i>Eurydema (Eurydema) oleracea</i> (Linnaeus, 1758)		+
	<i>Eurydema (Eurydema) ornata</i> (Linnaeus, 1758)	+	+
	<i>Eysarcoris ventralis</i> (Westwood, 1837)	+	
	<i>Neottiglossa leporina</i> (Herrich-Schäffer, 1830)	+	+
	<i>Palomena prasina</i> (Linnaeus, 1761)		+
	<i>Podops (Opocrates) rectidens</i> Horvath, 1883	+	
	<i>Sciocoris (Aposciocoris) microphthalmus</i> Flor, 1860		+

Табела 1: Врсте стеница (Heteroptera) забележене током 2018. године у Специјалном резервату природе „Селевењске пустаре (локалитети: СП – Сточни пашњак, ВП – Вољујски пашњак)

Фауна правокрилаца (ORTHOPTERA)

У мају, јулу и септембру 2018. године су извршена истраживања фауне правокрилаца на подручју Специјалних резервата природа „Лудашко језеро“, „Селевењске пустаре“ и Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“.

Правокрилци су хватани ентомолошком мрежом где су лако препознатљиве врсте детерминисане и на лицу места пуштене, док су врсте за које је неопходна детаљнија обрада узорковане. Поред сакупљања материјала, већина врста је фотодокументована у свом природном окружењу.

Већина сакупљеног материјала је приликом сакупљања сачувана у боцама са 96% етанолом, због будућих генетичких анализа. Такође, песме мужјака већине врста су у лабораторијским условима снимљене ради потпунијих података и компарацијом са песмама врста из других делова Србије.

Током теренских истраживања забележено је укупно 40 врста, од чега је 5 врста сврстано у категорију Строго заштићених таксона на територији Републике Србије, а једна у категорију Заштићених таксона на територији Републике Србије. Утврђено је да су популације *Isophya costata* (Анекс II и IV Директиве о стаништима Европске Уније) стабилне на локалитету Селевењске пустаре, док се на подручју Суботичке пешчаре

јављају у бројној популацији. Детаљнијим анализама песме мужјака је утврђено да припадници врсте *Chorthippus loratus*, која је забележена током теренских истраживања у 2017. години, припадају врсти *Chorthippus dichrous*. Као нове врсте за истраживана подручја можемо навести *Modicogryllus truncatus* и *Chrysochraon dispar*, што уједно представља и најсеверније налазе у Србији.

У току је припрема публикације у којој ће бити сумирани сви досадашњи налази за истраживана подручја, са детаљнијим описима екологије правокрилаца и угрожавајућим факторима.

Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ – локалитет „Сточни пашњак“		
Phaneropteridae Burmeister, 1838	<i>Isophya costata</i> Brunner von Wattenwyl, 1878	Annex II and IV
Tettigoniidae Krauss, 1902	<i>Conocephalus fuscus</i> (Fabricius, 1793)	
	<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Platycleis affinis</i> Fieber, 1853	
	<i>Gampsocleis glabra</i> (Herbst, 1786)	Prilog I
Gryllidae Laicharting, 1781	<i>Oecanthus pellucens</i> (Scopoli, 1763)	
Tetrigidae Serville, 1838	<i>Tetrix tenuicornis</i> (Sahlberg, 1891)	
Acrididae MacLeay, 1821	<i>Pezotettix giornae</i> (Rossi, 1794)	
	<i>Calliptamus italicus</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Acrida ungarica</i> (Herbst, 1786)	Prilog I
	<i>Aiolopus thalassinus</i> (Fabricius, 1781)	
	<i>Dociostaurus brevicollis</i> (Eversmann, 1848)	
	<i>Omocestus rufipes</i> (Zetterstedt, 1821)	
	<i>Stenobothrus crassipes</i> (Charpentier, 1825)	
	<i>Chorthippus mollis</i> (Charpentier, 1825)	
	<i>Chorthippus brunneus</i> (Thunberg, 1815)	
	<i>Pseudochorthippus parallelus</i> (Zetterstedt, 1821)	
	<i>Euchorthippus declivus</i> (Brisout de Barneville, 1848)	
Selevenjske pustare – Volujski pašnjak		
Tettigoniidae Krauss, 1902	<i>Conocephalus fuscus</i> (Fabricius, 1793)	
	<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Gampsocleis glabra</i> (Herbst, 1786)	Prilog I
Gryllidae Laicharting, 1781	<i>Pteronemobius heydenii</i> (Fischer, 1853)	
Acrididae MacLeay, 1821	<i>Calliptamus italicus</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Pseudochorthippus parallelus</i> (Zetterstedt, 1821)	
Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“		
Phaneropteridae Burmeister, 1838	<i>Phaneroptera nana</i> Fieber, 1853	
Tettigoniidae Krauss, 1902	<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Conocephalus fuscus</i> (Fabricius, 1793)	
	<i>Decticus verrucivorus</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Platycleis grisea</i> (Fabricius, 1781)	
	<i>Tessellana veyseli</i> (Koçak, 1984)	
	<i>Montana montana</i> (Kollar, 1833)	Prilog I

	<i>Bicolorana bicolor</i> (Philippi, 1830)	
	<i>Roeseliana roeselii</i> (Hagenbach, 1822)	
	<i>Gampsocleis glabra</i> (Herbst, 1786)	Prilog I
Gryllidae Laicharting, 1781	<i>Gryllus campestris</i> Linnaeus, 1758	
Acrididae MacLeay, 1821	<i>Pezotettix giornae</i> (Rossi, 1794)	
	<i>Calliptamus italicus</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Calliptamus barbarus</i> (Costa, 1836)	
	<i>Acrida ungarica</i> (Herbst, 1786)	Prilog I
	<i>Oedipoda caerulea</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Chrysochraon dispar</i> (Germar, 1834)	Prilog I
	<i>Omocestus petraeus</i> (Brisout, 1855)	
	<i>Omocestus rufipes</i> (Zetterstedt, 1821)	
	<i>Stenobothrus nigromaculatus</i> (Herrich-Schäffer, 1840)	
	<i>Myrmeleotettix antennatus</i> (Fieber, 1853)	
	<i>Pseudochorthippus parallelus</i> (Zetterstedt, 1821)	
	<i>Euchorthippus pulvinatus</i> (Fischer von Waldheim, 1846)	
Парк природе „Палић“		
Tettigoniidae Krauss, 1902	<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758)	
Acrididae MacLeay, 1821	<i>Pezotettix giornae</i> (Rossi, 1794)	
	<i>Calliptamus italicus</i> (Linnaeus, 1758)	
Специјални резерват природе „Лудашко језеро“		
Tettigoniidae Krauss, 1902	<i>Ruspolia nitidula</i> (Scopoli, 1786)	
	<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Bicolorana bicolor</i> (Philippi, 1830)	
	<i>Roeseliana roeselii</i> (Hagenbach, 1822)	
Gryllidae Laicharting, 1781	<i>Gryllus campestris</i> Linnaeus, 1758	
	<i>Pteronemobius heydenii</i> (Fischer, 1853)	
	<i>Oecanthus pellucens</i> (Scopoli, 1763)	
	<i>Modicogryllus truncatus</i> (Tarbinsky, 1940)	Prilog II
Acrididae MacLeay, 1821	<i>Calliptamus italicus</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Acrida ungarica</i> (Herbst, 1786)	Prilog I
	<i>Oedipoda caerulea</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Stethophyma grossum</i> (Linnaeus, 1758)	
	<i>Chorthippus oschei pusztensis</i> Vedenina & Helversen, 2009	Prilog I
	<i>Chorthippus dichrous</i> (Eversmann, 1859)	
	<i>Euchorthippus declivus</i> (Brisout de Barneville, 1848)	

Табела: Врсте правокрылаца (ORTHOPTERA) присутне на Суботичким језерима и пустарама

Све активности на истраживању правокрылаца су релизоване у складу са Дозволом Министарства заштите животне средине, бр. 353-01-768/2018-04 од 03.05.2018. године и Сагласност управљача заштићеног подручја Специјални резерват природе „Лудашко

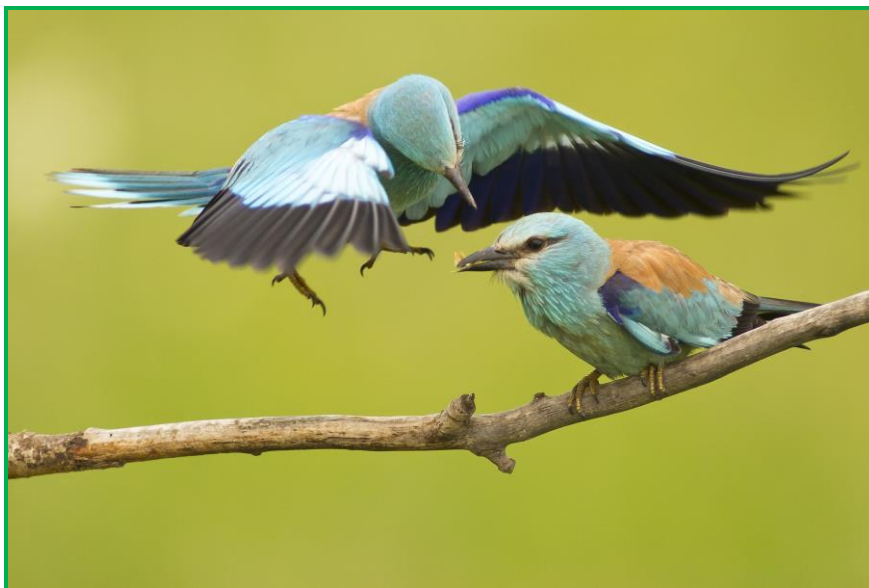
језеро“, Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ и Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ под бројем 645/2018 од 06.08.2018. године.

Истраживачко образовни рад и мониторинг се одвијају континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Рiparia“. Управљач учествује кроз надзор, праћење стања и логистичку подршку (превоз теренским возилом). Већина пројеката је вишегодишњег континуираног карактера у функцији заштите врста.

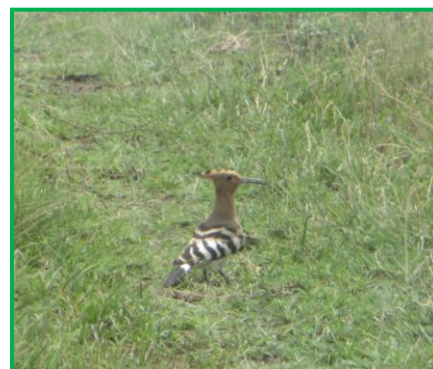
У Резервату се реализују заједнички пројекти: зимско храњење птица на локалитету *Селевењска шума* – (II степен заштите), пројекат постављања вештачких дупљи на одговарајућим стаништима и мониторинг птица дупљашица (сове, птице певачице, грабљивице), мониторинг птица са едукацијом за школску омладину.

Настављене су активности следећих пројеката:

- Програм “Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини” – током године су настављене активности на евидентирању гнездећих парова модровране на подручју СРП „Селевењске пустаре“. На подручју резервата нису постављене нове дупље само су обновљене пропале или украдене (укупно 4 комада). У раније постављеним дупљама евидентирана је 23 гнездећа пара, а у природним дупљама 2 гнездећа пара.

- Програм мониторинга птица дупљашица и других птица на подручју резервата (сове, птице певачице, грабљивице). У периоду гнежђења евидентирано је 1 пар шумске сове (*Strix aluco*), 1 пар пупавца (*Upupa epops*), док парови велике сенице (*Parus major*) и плаве сенице (*Cyanistes caeruleus*) нису регистровани, пошто су пропале вештачке дупље у којима су гнездиле. Новина за 2018. годину је евидентирање једног гнездећег пара врсте ђук (*Otus scops*) у вештачкој дупљи.

- Организовано је посматрање птица у оквиру *Европског дана посматрања птица*. Манифестација се одржава сваког првог викенда у октобру – обилазак заштићеног подручја у организованој групи, мониторинг и евидентирање уочених јединки птица. Активности су се спроводиле у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије.
- Праћење стања популације водених птица. Ово је редовна активност управљача и удружења која се дешава током целе године, па је тако настављено и у 2018. години. Поред пребројавања (апсолутног и релативног), маркирања вештачким прстеновима током трајања еко-кампова, прати се бројност популације водених птица, као и локација где се оне хране током године и током пролећних и јесењих миграција. Наведена активност праћења је врло значајна, јер, на бази прикупљених података управљач дефинише локације на којима ће се интензивније спроводити мере активне заштите природе (конкретно – за испашу/ исхрану водених птица – одржавање, кошење влажних ливада које представљају хранидбену базу за водене птице). Активности су се финансирале из сопствених средстава удружења.

Настављена су истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius* и на подручју СРП „Селевењске пустаре“ у оквиру израде докторске дисертације на студијама биологије у Крагујевцу Милоша Поповића чији део су и подаци из мониторинга.

Током 2018. године реализовано је истраживање фауне дневних лептира (Lepidoptera: Papilionoidea) на подручју СРП „Лудашко језеро“, СРП „Селевењске пустаре“, ПП „Палић“ и ПИО „Суботичка пешчара“. Током рада коришћене су претежно неинвазивне методе за идентификацију јединки дневних лептира. Једна јединка врсте *Colias erate* прикупљена је са пашњака Галамбош и налази се у збирци аутора заведена под редним бројем „MP1087“.

Током теренских истраживања забележено је укупно 45 врста дневних лептира, од којих је *Eurymela lupina* пронађена по први пут на подручју Северне Србије. Заједно са врстама *Hipparchia statilinus* и *Scolitantides orion* представља ретког становника на подручјима са отвореним песком.

Са истраживачем су настављени разговори о могућој организацији стручне конференције о влажним ливадама и заштићеним врстама везаним за њих, у склопу Натура 2000.

Истраживач је доставио управљачу комплетну листу – податке о свим налазима наведене групе организама.

Настављена су еволуциона истраживања пешчарске перунике (*Iris humilis*), која реализује Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ – истраживач истраживача Стевана Аврамова, истраживача сарадника Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, који је евидентирао стање станишта и цветање врста *Iris humilis* (пешчарска перуника) и *Iris pumila*

(патуљаста перуника). У питању је вишегодишњи пројекат за који истраживач поседује решење о условима заштите природе број: 03–3374/2 од 19.01.2018.

Током 2018. године, управљач је издао више решења о сагласности у складу са чланом 57 и чланом 68 под 5а Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10, 91/2010 – испр. и 14/16) за активности на заштићеном подручју Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“:

У јануару месецу управљач је издао једно решење о сагласности у складу са чланом 57 и чланом 68 под 5а Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10, 91/2010 – испр. и 14/16) за активности на заштићеном подручју Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ – Међународни цензус водених птица (IWC) и то Друштву за заштиту и проучавање птица Србије.

Током јуна месеца управљач је издао једно решење о сагласности у складу са чланом 57 и чланом 68 под 5а Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10, 91/2010 – испр. и 14/16) за активности на заштићеном подручју Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“. Сагласност је издата за обављање истраживања природних популација бескичмењака, које могу да уђу у састав плена угрожене врсте птица модроврана (*Coracias garrulus*) Универзитету у Новом Саду – Природно – математичком факултету – Департману за биологију и екологију. Сагласност је издата у складу са Мишљењем Покрајинског завода за заштиту природе број: 03–1321/2 од 23.05.2018. и дозволом Министарства заштите животне средине број 353–01–1070/2018–04 од 05.06.2018. године.

Током августа месеца управљач је издао два решења о сагласности у складу са чланом 57 и чланом 68 под 5а Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10, 91/2010 – испр. и 14/16) за активности сакупљања биљног материјала у оквиру рода *Polygonum* L. (*P. Arenarium* Waldst.& Kit., *P. Arenastrum* Boreau, *P. Aviculare* L., *P. Bellardii* All., *P. Graminifolium* Wierzb ex Heuffel, *P. Patulum* Bieb., *P. Rurivagum* Jordan ex Boreau) на локалитетима СРП „Лудашко језеро“, СРП „Селевењске пустаре“, ПИО „Суботичка пешчара“ и ПП „Палић“. Сагласност је издата истраживачу Драгану Обрадов – Департман за биологију и екологију, Катедра за ботанику – Хербаријум БУНС, Универзитета у Новом Саду. Сагласност је издата у складу са Решењем Покрајинског завода за заштиту природе број: 03–1994/2 од 27.07.2018. и дозволом Министарства заштите животне средине број 353–01–572/2018–04 од 19.04.2018. године и активности сакупљања строго заштићених и заштићених врста правокрилаца за потребе реализације пројекта „Distribution, faunistic and stridulation of Orthoptera, Mantodea and Phasmida of the Serbia and Montenegro“ на локалитетима СРП „Лудашко језеро“, СРП „Селевењске пустаре“, ПИО „Суботичка пешчара“. Сагласност је издата истраживачу Слободану Ивковићу – Департман за биологију и екологију, Универзитета у Новом Саду. Сагласност је издата у складу са Мишљењем Покрајинског завода за заштиту природе број: 03–913/2 од 16.04.2018. и дозволом Министарства заштите животне средине број 353–01–768/2018–04 од 03.05.2018. године.

Током новембра месеца управљач је издао једно решење о сагласности у складу са чланом 57 и чланом 68 под 5а Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10, 91/2010 – испр. и 14/16) за активности на заштићеном подручју Специјални резерват природе „Лудашко језеро“ и то за следеће:

Сагласност број 871–1/2018. од 07.11.2018. године за снимање кадрова документарног филма на заштићеном подручју Специјални резерват природе „Лудашко језеро“, Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“, Предео изузетних одлика

„Суботичка пешчара“, Парк природе „Палић“ и Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ – Биолошко друштво „Др Сава Петровић“, Ниш.

У октобру месецу је управљач реализовао дводневну радионицу у вези са распрострањењем и екологијом строго заштићене врсте – модроврана (*Coracias garrulus*), чија популација значајно расте на нашим заштићеним подручјима. Радионица је била изузетно успешна, бројала је преко 26 учесника – представника разних институција и појединаца који учествују и интересују се за заштиту модровране на локалном и глобалном нивоу. Презентоване су активности бројних удружења и појединаца, а разматрали су се и планови за наредну годину. Закључак конференције је, уједно и резултат овогодишњег броја парова модроврана у Србији, које су евидентирани у вештачким дупљама: 259 парова. С обзиром на изузетну успешност гнезђења, порука је да је неопходно наставити са свим активностима које су довеле до садашњег доброг резултата.

Реализацију кампа, као и протеклих година, финансијски је потпомогла Управа града Суботице по уговору број: П–401–266/2018 од 09.03.2018. године.

Средства су намењена за трошкове реализације Еко-кампа				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Буџет јединице локалне самоуправе	315,750.00	315,750.00	100	Управљач
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	431,750.00	0,00		
Укупно	747,500.00	315,750.00		

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

Настављена је сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе, махом у односу на ревизију заштићеног подручја у смислу конкретизације просторног концепта заштите, јер надлежни Покрајински завод за заштиту природе још ради на овоме. Управљач је био активан на терену у вези са овом групом задатака – појачан је мониторинг и праћење стања, а све у циљу успостављања функционалних еколошких коридора у Резервату.

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1) Презентација заштићеног подручја

– Штампање промотивног материјала намењеног посетиоцима

Планирало се реиздање постојећих издања (екотуристичка карта) и израда нових издања. Активност није реализована због недостатка средстава.

– Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)

Наставила се сарадња са локалним и регионалним гласилима Ју еко ТВ, Панон РТВ, ТВ Војводина и свим заинтересованим гласилима, као и са интернет порталом www.subotica.info о чему је надлежно министарство обавештавано месечном динамиком.

Активности су се реализовале из сопствених ресурса.

Медијско представљање (снимање из ваздуха, израда видео и аудио материјала)				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	30,000.00	48,000.00	100	НОАХ АГЕНЦИЈА
Укупно	30,000.00	48,000.00		

– Брендирање – установљавање заштитног знака СРП „Селевењске пустаре“

Током 2018. године је промовисан нови знак заштићеног подручја. Израђена је мајца кратких рукава са новим знаком заштићеног подручја. Управљач је и током 2018. године планирао да у складу са постојећом легислативом знак заштићеног подручја пласира локалном становништву и корисницима простора као могућност постављања на своје производе, презентације и сл.. Нажалост, због недостатка људских и финансијских средстава, нису реализоване планиране активности.

2) Опремање центра за посетиоце

На подручју Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ не постоји центар за посетиоце, већ Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП „Лудашко језеро“ има ту намену за сва заштићена подручја у региону. (Више детаља у Извештају о остваривању Програма управљања Специјалним резерватом природе „Лудашко језеро“ за 2018. годину)

3) Пројекти и програм у области туризма

Током 2018. године нису реализовани пројекти у области туризма.

VII САРАДЊА

1) Сарадња и партнерство са локалним становништвом и 2) Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

И током 2017. године је сарађивано са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници). Регистровани су упити током целе године – укупно (34). Махом су се јављали корисници и власници катастарских парцела приликом, тј. пре почетка реализације пољопривредних радова. Велики број упита се односио и на тумачење постојећих решења о условима заштите природе – могућа дубина орања, период сетве, жетве. Локално становништво представља велику помоћ приликом мониторинга, како строго заштићених и заштићених врста, тако и инвазивних врста биљака и животиња. Такође, на основу прича локалног становништва, добијамо информације о ареалима (распрострањењу) појединих врста, па чак и станишта. Јер, старо становништво још увек памти какви су услови били пре „уређивања“ предела на овом подручју. На основу тих прича, управљач покушава да реконструише некадашњу слику и да припрема нове пројекте ревитализације (колико је у домену управљача). На жалост, неке ствари су иреверзибилне и то је, можда, и најтеже предочити локалном становништву.

Остали корисници простора су се обраћали упитима, углавном, везано за коришћење Селевењске шуме (крчење багрема, сакупљање грана и сл.).

3) Сарадња са невладиним организацијама

Наставила се дугогодишња сарадња са Удружењем љубитеља природе „Riparia” кроз разне програме и активности (деталји у претходним поглављима).

Наставила се дугогодишња сарадња и са Младим истраживачима Србије – Волонтерским сервисом Србије кроз организације *Међународног волонтерског радног кампа Лудаши 2018.* (деталји у претходним поглављима).

4) Међународна сарадња

Настављена је и значајно унапређена сарадња са Националним парком Кишкуншаг из Кечкемета (Мађарска). У марту је руководилац чуварске службе у Националном парку „Кишкуншаг“ (György Krnács) из Мађарске посетио наша заштићена подручја. Одржан је и састанак у Управи предузећа, на ком су се договарале даље заједничке активности у вези са пројектима које радимо са националним парком из Мађарске. Поред активности за ову годину, начелно је договорена конференција у вези са шафрањиком, која би се одржала наредне године у Визиторском центру на Лудашу. Договорена је донација водених бивола (донација НП „Кишкуншаг“), за које је управљач исходавао одговарајуће дозволе и сагласности у Србији.

Током маја месеца су нас посетили представници Националног парка „Кишкуншаг“ из Мађарске (директор националног парка и управници појединачних јединица, као и представници њихове чуварске службе). Поред разговора о наставку заједничких пројеката, договорена је и испорука водених бивола – 5 јединки, које ће нам Национални парк „Кишкуншаг“ дати на поклон. Поред састанка, заједно смо обишли терен и наставили разговоре у вези са аплицирањем на нове конкурсе.

У августу нас је посетио чувар из Националног парка „Кишкуншаг“ – Krnács György. Одржан је састанак у вези са позивом Националног парка „Кишкуншаг“ – наша чуварска и стручна служба је позвана да посети национални парк у трајању од три дана током септембра месеца. Поред наведеног, разговарало се и о донацији Националног

парка СРП „Лудашком језеру“ – пет водених бивола који ће учествовати у мерама активне заштите природе – ревитализацији Киреша. Наведено би, такође, требало да се деси у септембру месецу. Састанку је присуствовала чуварска и стручна служба управљача и директорица предузећа.

У периоду од 18. до 20. септембра, стручна и чуварска служба, заједно са директорицом Јавног предузећа „Палић – Лудаш“ је боравила у званичној посети Националном Парку „Кишкуншаг“ у Мађарској. Циљ стручне посете је био упознавање представника управљача са активностима националног парка на заштити станишта и строго заштићених и заштићених врста, кроз обилазак терена под ревитализацијом и стручно вођство запослених у националном парку. Током тродневне посете, представници управљача су имали прилику да се упознају са различитим типовима станишта, која се ревитализују протеклих 10 до 20 година. Првог дана се у складу са програмом обишло више локација: Csólyospálosi Földtani Feltárás Természetvédelmi Terület bemutatóhely (локација ритског кречњака), Bugac puszta homokbuckák (где се реализује ревитализација станишта подолским говедима), Kelemen szék (станиште на ком се реализује испаша воденим биволима). Другог дана је реализована посета више различитих локација: Felső-Kiskunsági puszta, Rákospipera-védelmi Központ, Felső-Kiskunsági tavak (где се реализовала реинтродукција текуница), а током трећег и последњег дана пута су се обишли локалитети Tiszaalpár (Templomdomb, Nagy-tó). Поред изузетно добро организованих терена и богатог програма, учесници из Мађарске и Србије су дефинисали датуме наредних посета и наставак рада на унапређивању добре сарадње. Смештај и преноћиште (два ноћења) су били обезбеђени у Мађарској, у Fülöpházára – „Naprózsa Erdei Iskolába“.

У периоду од 13 – 15. новембра 2018. године, управљач је у сарадњи са стручњацима Националног парка „Кишкуншаг“ идентификовао све постојеће хумке слепог кучета (*Nannospalax leucodon montanosyrmiensis*) на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“. У наведеном периоду је рађено апсолутно пребројавање и унос ГПС координата и поређење са пребројаним хумкама током пролећног бројања. Установљено је да на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ постоји преко 150 хумки пречника већег од један метар и преко 630 хумки пречника мањег од метар. Установљено је да се на неким локацијама популација померила за 5 – 10 метара, али да је и даље активна. Учесници тродневног кампа су дали значајан допринос заштити и унапређењу наведене врсте, као и заштите природе уопште.

И током 2018. године су настављени договори да се стручна служба састаје месечном динамиком и то наизменично – један састанак у Мађарској, а други – наредног месеца – у Србији, док ће чуварска служба чешће да има заједничке обиласке терена, по истом кључу – заједнички терен мађарске и наше чуварске службе прва посета (обилазак) у Националном парку „Кишкуншаг“ у Мађарској, а други на нашим заштићеним подручјима. Састанци су, поред конструктивних договора, обухватили и презентацију значајних области за обе стране – конкретно – мониторинг врста и станишта, проблеми у управљању специфичним типовима станишта, планови за даље заједничке прекограничне пројекте; униформисање активности чуварских служби (пресек обавезних активности чувара у односу на наше и мађарске прописе); заједнички рад у оквиру Natura 2000 врста (појачано праћење и евидентирање одређених таксона и станишта) и слично. Поред наведеног, сарадња са НП „Кишкуншаг“ се огледала и у међусобним посетама приликом обележавања значајних датума за заштиту природе.

5) Сарадња са надлежним институцијама

Настављена је сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе, махом у односу на ревизију заштићеног подручја у смислу конкретизације просторног концепта заштите, јер надлежни Покрајински завод за заштиту природе још ради на овоме. Управљач је био активан на терену у вези са овом групом задатака – појачан је мониторинг и праћење стања, а све у циљу успостављања функционалних еколошких коридора у Резервату.

У више наврата током 2018. године је реализована инспекцијска контрола управљача у вези са СРП „Селевењске пустаре“ (евидентирање докумената предвиђених Законом о заштити природе, контрола решења о условима заштите природе и контрола рада и евиденције теренских белешки чуварске службе) од стране инспектора за заштиту животне средине у области заштите и коришћења природних добара и ресурса (Република Србија, Аутономна Покрајина Војводина, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, Подручна јединица Суботица). Предмет инспекцијског надзора је била контролна листа која се налази на интернет страници Покрајинског секретаријата:

http://www.ekourb.vojvodina.gov.rs/sites/default/files/KL_PRI_01-Upravljac_i_zasticenih_podrucja.doc

Записнички је констатовано да управљач поседује сву потребну документацију.

Настављена је добра сарадња са Градом Суботица – учешће у разним активностима које се односе на кориснике простора, конкретно у СРП „Селевењске пустаре“ (давање разних мишљења, сагласности и сл.), као и са јавним предузећима којима је Град оснивач.

6) Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

И у 2018. године се одвијало стално медијско приказивање (дневне новине, часописи, магازини, радио, телевизија) напора, резултата и успеха на очувању и унапређењу стања комплетног заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту. Везано за СРП „Селевењске пустаре“ најпопуларније теме и даље су биле присуство миграната, ревитализација шумо-степских станишта, коришћење шумског земљишта (Селевењске шуме).

Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	50,000.00	16,000.00	100	Агенција МАННА
Укупно	50,000.00	16,000.00		

VII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

Током 2018. године је регистрован један пожар на предметном заштићеном подручју.

20. новембра је чувар заштићеног подручја – Ото Секереш, приликом редовног обиласка терена, на локалитету „Волујски пашњак“ – Se01, установио да је изгорело око 0,8 хектара траве и тршњака у централном делу субјединице. Претпоставка је да се пожар десио пре кише.

Током осетљивих периода (рано пролеће, касна јесен, дани око Првог маја) чуварска служба обавља појачан надзор.

Активности су реализоване из сопствених ресурса.

Противпожарна заштита				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	8,000.00	8,000.00	100	ВАТРОГАСНИ САВЕЗ СУБОТИЦЕ
Укупно	8,000.00	8,000.00		

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Током 2018. године је планирано обележавање два значајна датума за Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“:

- У оквиру обележавања *Дана заштите природе* (11. април), одржана су предавања у вези са заштићеним подручјима у региону Суботице у Визиторском центру „Лудаш“. Гости су били ученици локалних основних школа, при чему су им подељени лифлети у вези са хранилиштем за птице грабљивице.
- За Дан планете Земље (21. март) су нас посетили ученици Средње хемијско – технолошке школе из Суботице и то разреди на мађарском и српском језику, образовног профила „техничар за заштиту животне средине“.

Активности су реализоване из сопствених ресурса.

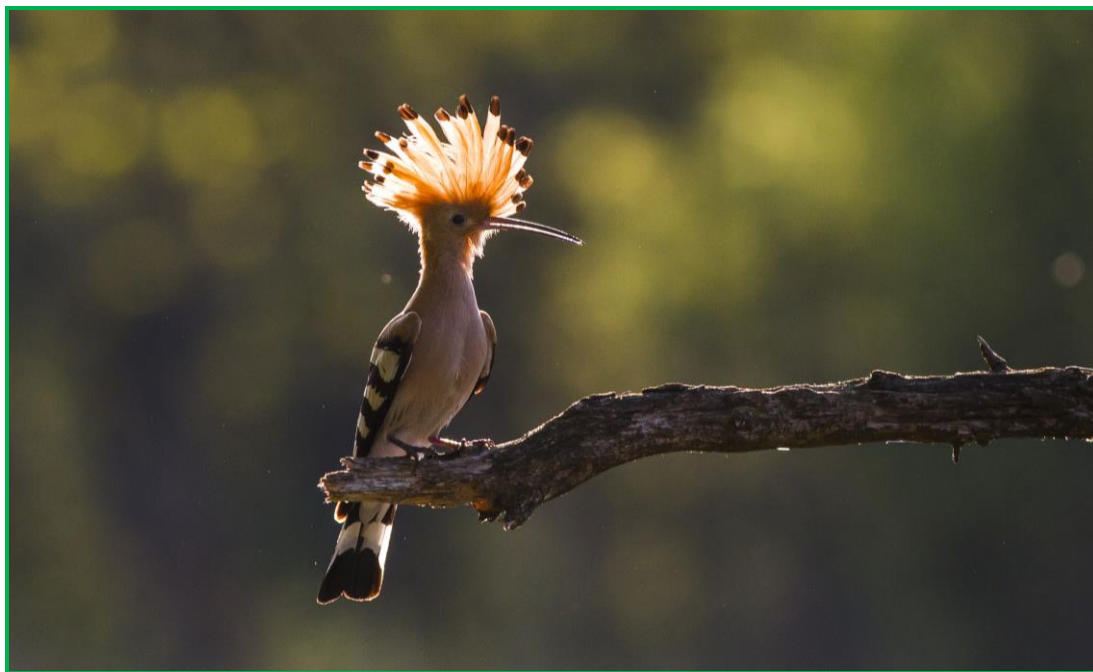
Обележавање важних датума за заштиту животне средине (5. Јун Светски дан заштите животне средине – Дан Јавног предузећа „Палић-Лудаш“)				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планиран а средства	Реализована средства	%	Извршилац посла
Сопствени приходи од обављања делатности	50,000.00	8,550.00	100	Управљач
Укупно	50,000.00	8,550.00		

3. Извори финансирања

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“.

Делатност Сектора заштите природе – организованог у стручну и чуварску службу управљача се суфинансира из следећих извора:

- Буџет Републике Србије – Министарство заштите животне средине
- Аутономна Покрајина Војводина – Покрајински Секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине
- Буџет јединице локалне самоуправе – Град Суботица
- Сопствени приходи

Напомињемо да је управљач достављао Месечне извештаје о реализацији годишњег програма управљања, тачније, извештаје о радовима и активностима спроведеним на заштићеном подручју, надлежном Министарству, у складу са обавештењем које је достављено електронском поштом дана 17.11.2017. године. Месечни извештаји су достављани до 05. текућег месеца, за претходни. У наведеним извештајима се налазе детаљни описи свих активности на предметном заштићеном подручју.

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ ЗА 2018. ГОДИНУ – Табела прихода за заштићено подручје СРП "Селевењске пустаре"

Ред.број	Извори прихода	Планирано Износ у динарима	Уговорено Износ у динарима	Реализовано до 31.12.2018. Износ у динарима
1.	Средства Буџета Републике Србије	1.301.859,00	880.000,00	880.000,00
	1.1. Министарство заштите животне средине	1.301.859,00	880.000,00	880.000,00
	1.3. Остала средства Републике Србије	0,00	0,00	0,00
2.	Сопствени приходи	2.012.310,00	2.012.310,00	1.566.622,16
	2.1. Приходи од обављања делатности	0,00	0,00	0,00
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	2.012.310,00	2.012.310,00	1.566.622,16
	2.3. Остали сопствени приходи	0,00	0,00	0,00
3.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	821.650,00	821.650,00	816.650,00
	3.1. Град Суботица	821.650,00	821.650,00	816.650,00
4.	Остала средства	0,00	0,00	0,00
	4.1. АП Војводина	0,00	0,00	0,00
	4.2. Конкурси	0,00	0,00	0,00
	Укупно приходи	4.135.819,00	4.135.819,00	3.263.272,16

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ ЗА 2018. ГОДИНУ – Табела расхода за заштићено подручје СРП "Селевењске пустаре"

	Врста расхода	Извори и износи средстава (у динарима)						Процењена реализација (30.11.2018.)	Реализација (31.12.2018.)
		Буџет РС	Сопствени приходи	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од донација, поклона и помоћи	Остала средства	Планирано Укупно		
A.	A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја								
	A.1. Чуварска служба	678.419,00	0,00	0,00	744.455,00	0,00	1.422.874,00	1.223.346,91	1.318.644,77
	A.1.1. Бруто зараде чувара	498.419,00	0,00	0,00	124.605,00	0,00	623.105,00	515.150,91	603.388,77
	A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аута, дневнице, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	180.000,00	0,00	0,00	619.850,00	0,00	799.850,00	708.196,00	715.256,00
	A.1.3. Набавке средстава рада (чамац, возило, мотор и др)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	A.2. Одржавање заштићеног подручја	440.400,00	0,00	205.900,00	602.345,00	0,00	1.248.645,00	1.140.231,47	1.222.567,39
	A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких	80.000,00	0,00	205.900,00	469.745,00	0,00	755.645,00	891.631,47	973.967,39

	докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)								
	А.2.2.Обележавање заштићеног подручја	194.400,00	0,00	0,00	48.600,00	0,00	243.000,00	48.600,00	48.600,00
	А.2.3.Управљање отпадом	166.000,00	0,00	0,00	34.000,00	0,00	200.000,00	200.000,00	200.000,00
	А.2.4.Одржавање постојећег мобилијара	0,00	0,00	0,00	50.000,00	0,00	50.000,00	0,00	0,00
	А.3. Презентација заштићеног подручја	183.040,00	0,00	315.750,00	607.510,00	0,00	1.106.300,00	414.060,00	414.060,00
	А.3.1. Штампане промотивног материјала	80.000,00	0,00	0,00	20.000,00	0,00	100.000,00	0,00	0,00
	А.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0,00	0,00	0,00	30.000,00	0,00	30.000,00	48.000,00	48.000,00
	А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	103.040,00	0,00	0,00	25.760,00	0,00	128.800,00	25.760,00	25.760,00
	А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0,00	0,00	315.750,00	531.750,00	0,00	847.500,00	340.300,00	340.300,00
	А.3.5. Брендирање – установљавање заштитног знака подручја	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно А.0	1.301.859,00	0,00	521.650,00	1.954.310,00	0,00	3.777.819,00	2.777.638,38	2.955.272,16
	Б.0. Управљање посетиоцима								
Б.	Б.1.Изградња улазних станица	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

	Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Б.4. Штампање материјала намењеног посетиоцима	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Б.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
В.	В.0. Регулисање имовинско правних односа								
	В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	В.2. Накнада за нанету штету	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно В.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Г.	Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја								
	Г.1. Мониторинг	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Г.3. Рекултивација	0,00	0,00	0,00	50.000,00	0,00	50.000,00	0,00	0,00
	Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Г.0	0,00	0,00	0,00	50.000.00	0,00	50.000,00	0,00	0,00
Д.	Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса								
	Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

	планова								
	Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0,00	0,00	300.000,00	0,00	0,00	300.000,00	300.000,00	300.000,00
	Укупно Д.0	0,00	0,00	300.000,00	0,00	0,00	300.000,00	300.000,00	300.000,00
Е.	Е.0. Остали некатегорисани послови								
	Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др. за потребе противпожарне заштите)	0,00	0,00	0,00	8.000,00	0,00	8.000,00	8.000,00	8.000,00
	Е.2. Сарадња са невладиним организацијама	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Е.0	0,00	0,00	0,00	8.000,00	0,00	8.000,00	8.000,00	8.000,00
Укупно расходи		1.301.859,00	0,00	821.650,00	2012.310,00	0,00	4.135.819,00	3.085.638,38	3.263.272,16

Степен реализација програма управљања СРП „Селевењске пустаре“ у 2018. години је 92,3 %.

Као накнада за коришћење заштићеног подручја СРП „Селевењске пустаре“ се остварило 1.566.622,16 прихода, што је 48% од укупних средстава (3.263.272,16 РСД), која су била потребна за реализацију управљања СРП „Селевењске пустаре“.